

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Πρόγραμμα επικαιροποίησης γνώσεων αποφοίτων ΑΕΙ
“ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ”

9^Η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Συγγραφική Ομάδα:

Δρ. Παναγιώτης Λιαργκόβας, Καθηγητής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Δρ. Νικόλαος Αποστολόπουλος, Μεταδιδακτορικός ερευνητής Πανεπιστημίου
Πελοποννήσου

Πίνακας περιεχομένων

Περιγραφή.....	3
Στόχοι.....	3
Λέξεις κλειδιά	3
9.1. Τα προβλήματα των κοινωνικών επιχειρήσεων	4
Ερωτήσεις – Ασκήσεις ελέγχου γνώσεων.....	8
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	10

Περιγραφή

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν προβλήματα καθώς δεν είναι πάντα εύκολη η ανάπτυξη και η εδραίωσή τους σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον με πολλές και συνεχείς προκλήσεις. Τα προβλήματα θα μπορούσαν να ταξινομηθούν σε τρεις κατηγορίες: τα εσωτερικά προβλήματα, τα εξωτερικά προβλήματα και τα ειδικά προβλήματα. Πολιτικά, θεσμικά, πολιτιστικά και οικονομικά προβλήματα συνθέτουν ένα πλαίσιο δυσκολιών με το οποίο οι κοινωνικές επιχειρήσεις έρχονται αντιμέτωπες.

Στόχοι

Στο τέλος αυτού του κεφαλαίου θα πρέπει να μπορείτε:

Να αναλύετε τα χαρακτηριστικά των προβλημάτων των κοινωνικών επιχειρήσεων

Να καταγράφετε τις ιδιαιτερότητες των προβλημάτων

Να αναπτύσσετε τα εσωτερικά προβλήματα

Να περιγράφετε τα εξωτερικά προβλήματα

Να περιγράφετε τα ειδικά προβλήματα

Λέξεις κλειδιά

Προβλήματα, εσωτερικά προβλήματα, εξωτερικά προβλήματα, ειδικά προβλήματα, εμπόδια, ανταγωνισμός

9.1. Τα προβλήματα των κοινωνικών επιχειρήσεων

Τα προβλήματα και γενικά τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας κατά την ίδρυσή τους, τη λειτουργία τους και τη δράση τους, στη διεθνή βιβλιογραφία, τα συναντάμε σε τρεις κατηγορίες ταξινομημένα. Στα εσωτερικά προβλήματα που έχουν να κάνουν με τα εμπόδια των ίδιων των κοινωνικών επιχειρήσεων, στα εξωτερικά προβλήματα που έχουν να κάνουν με το πολιτικό, θεσμικό και χρηματοδοτικό περιβάλλον και στα ειδικά προβλήματα που έχουν να κάνουν με τις ιδιαιτερότητες κάθε κοινωνικής επιχείρησης ξεχωριστά αφού άλλες είναι για παράδειγμα οι ιδιαιτερότητες μιας Μ.Κ.Ο. που δραστηριοποιείται στο περιβάλλον και άλλες οι ιδιαιτερότητες ενός καταναλωτικού ή αγροτικού συνεταιρισμού.

Τα κυριότερα εμπόδια στην ανάπτυξη των κοινωνικών επιχειρήσεων εντοπίζονται:

- Στην απουσία ουσιαστικής γνώσης και ενημέρωσης για τις δραστηριότητες, το έργο και την επίδραση που αυτές έχουν στο κοινωνικό σύνολο. Μεγάλη μερίδα των πολιτών γνωρίζουν λίγα πράγματα για την *κοινωνία των πολιτών* και τις *κοινωνικές επιχειρήσεις*. Αυτό δυσκολεύει και την εμπλοκή τους και τη συμμετοχή τους στη συλλογική δράση που απαιτούν οι κοινωνικές επιχειρήσεις.
- Στη δυσπιστία που υπάρχει στο κοινωνικό σύνολο για τις συλλογικές πρωτοβουλίες. Για παράδειγμα κάποια φαινόμενα εξάρτησης κοινωνικών επιχειρήσεων, ιδιαίτερα Μ.Κ.Ο., από τη νομοθετική και εκτελεστική εξουσία του κράτους ή από ιδιωτικές επιχειρήσεις μεγαλώνουν τη δυσπιστία, όπως την μεγαλώνουν και φαινόμενα διαφθοράς όταν παρουσιάζονται και έρχονται στο φως της δημοσιότητας. Η κατάσταση αυτή συνετέλεσε και συντελεί στο χαμηλό βαθμό δραστηριοποίησης και δυσπιστίας από πλευράς τοπικών κοινωνιών (Κετζίετσοπούλου, 2005).
- Στην έλλειψη νομοθετικού και εφαρμοστικού πλαισίου που να διέπει αποκλειστικά τις κοινωνικές επιχειρήσεις τόσο για τον ίδιο τον τομέα όσο και για τις δραστηριότητές τους. Σήμερα στην Ελλάδα απουσιάζει ένα τέτοιο νομοθετικό πλαίσιο. Δεν υπάρχουν ειδικές νομοθετικές διατάξεις που να ορίζουν νομικές μορφές και αρχές λειτουργίας των κοινωνικών επιχειρήσεων αλλά η ίδρυσή τους και η λειτουργία τους διέπεται απ' όσα προβλέπονται από τον Αστικό Κώδικα για τα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα νομικά πρόσωπα. Εξάλλου γενικές αρχές για τις κοινωνικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα θεσμοθετήθηκαν με το νόμο 4019/2011 για την «κοινωνική οικονομία και κοινωνική

επιχειρηματικότητα και λοιπές διατάξεις» που δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 216/30-9-2011. Πρόκειται για ένα γενικό πλαίσιο που διακρίνει τις κοινωνικές επιχειρήσεις σε τρεις κατηγορίες «Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Ένταξης, Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Κοινωνικής Φροντίδας, Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού» αφήνοντας και πάλι το σύνολο των νομικών θεμάτων να ρυθμίζονται με τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα περί μη κερδοσκοπικών επιχειρήσεων. Η έλλειψη νομοθετικού και εφαρμοστικού πλαισίου για τις επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας λειτουργεί σε σημαντικό βαθμό ανασταλτικά για την ίδρυσή τους, το έργο τους και τη μη εκμετάλλευση των ευκαιριών.

- Στην έλλειψη σταθερού και μόνιμου φορολογικού πλαισίου. Όταν υπάρχουν φοροαπαλλαγές για τους χορηγούς και τις χορηγίες τότε ενισχύονται οι κοινωνικές επιχειρήσεις. Όταν οι χορηγίες δε λαμβάνονται υπόψη φορολογικά τότε υπάρχει απροθυμία από πλευράς χορηγών να ενισχύσουν το έργο των κοινωνικών επιχειρήσεων.
- Στην υπερβολική ανάπτυξη του δημόσιου τομέα που είχε ως συνέπεια να προσδέσει τη λειτουργία και τη δράση των κοινωνικών επιχειρήσεων στον κρατικό τομέα, στενό και ευρύτερο.
- Στην απουσία στατιστικών στοιχείων και δεδομένων που θα μπορούσαν να προσδιορίσουν με ακρίβεια την προστιθέμενη αξία που θα προέκυπτε από τη λειτουργία και τη δράση των επιχειρήσεων του κοινωνικού τομέα.
- Στα περιστασιακά χαρακτηριστικά πολλών επιχειρήσεων που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο της κοινωνικής οικονομίας, στην Ελλάδα. Κινήθηκαν μέσα σε ένα αποσπασματικό θεσμικό περιβάλλον, χωρίς να διαθέτουν την κεντρική υποστήριξη των θεσμικών οργάνων της Πολιτείας. Κι όταν οι ιδιαίτερες συνθήκες το απαιτούσαν και πάλι αυτό γινόταν αποσπασματικά. Όταν για παράδειγμα, το 1999, η Ελλάδα εντάσσεται στην Επιτροπή Αναπτυξιακής Βοήθειας (DAC) και έχουμε την ενεργοποίηση της Συμφωνίας Πλαίσιο του Γραφείου Ανθρωπιστικής Βοήθειας της ΕΕ χρηματοδοτήθηκαν, για πρώτη φορά, ελληνικές ΜΚΟ, για την παροχή βοήθειας σε Κοσσοβάρους πρόσφυγες και για κάλυψη ανθρωπιστικών αναγκών στη Σερβία, «αναγκάστηκε» η χώρα να ψηφίσει τον νόμο 2731/1999 που ρύθμιζε μεταξύ των άλλων και τα θέματα των ΜΚΟ σε ευκαιριακή, όμως, βάση και στη λογική της πολιτικής παρουσίας και της απορρόφησης πόρων.

- Στη στρεβλή διάρθρωση της ελληνικής οικονομίας που οδήγησε τον ιδιωτικό τομέα να έχει εξαρτήσεις από το κράτος και περιόρισε τις κοινωνικές επιχειρήσεις, αφήνοντάς τις σε πολλές περιπτώσεις χωρίς στήριξη, αδιαφορώντας για τα προβλήματά τους.
- Στην απουσία, στον ελλαδικό χώρο, παράδοσης, κουλτούρας και κοινωνικής συνειδητοποίησης για το έργο και την ωφελιμότητα των κοινωνικών επιχειρήσεων.
- Στην απουσία έμπειρων εξειδικευμένων και καταρτισμένων επιχειρηματιών (αγρότισσες γυναίκες, ΑΜΕΑ, άτομα με εξάρτηση) να ασχοληθούν με την κοινωνική οικονομία (Λέκκα, 2011).
- Στην απουσία έμπειρων εκπαιδευμένων στελεχών διαχείρισης και διοίκησης από πολλές κοινωνικές επιχειρήσεις (Λέκκα, 2011).
- Στην απουσία Ειδικής Αρχής για την πιστοποίηση των επιχειρήσεων και των πρωτοβουλιών της κοινωνικής οικονομίας.
- Στη δυσκολία που έχουν πολλοί κλάδοι των επιχειρήσεων της κοινωνικής οικονομίας να δανειστούν από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αφού θεωρούνται απ' αυτά επισφαλείς επιχειρήσεις. Αυτό δυσχεραίνει και σήμερα τη συμμετοχή τους σε χρηματοδοτικά προϊόντα (Χατζηκιάν, 2007).
- Στην πολυπλοκότητα και την έλλειψη συνεκτικότητας μεταξύ των επιχειρήσεων της κοινωνικής οικονομίας.
- Στη μη στήριξη και εξασφάλιση βοήθειας από την τοπική αυτοδιοίκηση πρώτου και δεύτερου βαθμού αλλά και τον δημόσιο τομέα γενικότερα.

Πίνακας 9.1: Προβλήματα κοινωνικών επιχειρήσεων

	Εξωτερικά	Εσωτερικά
ΓΕΝΙΚΑ	• <u>Πολιτικά</u> -Υπερεκτίμηση του ρόλου της «αγοράς» και του «κράτους» ως τους καταλληλότερους θεσμούς για την αντιμετώπιση κοινωνικών και οικονομικών αναγκών • <u>Ευρύτερο περιβάλλον</u> - Η πολύ σκληρή	• <u>Διαχειριστικά / Διοικητικά</u> - Έλλειψη προσφοράς εργατικού δυναμικού που να κατέχει τα κατάλληλα διαχειριστικά και επαγγελματικά προσόντα αναγκαία για την παροχή υπηρεσιών από τις επιχειρήσεις του 3ου τομέα

	δημοσιονομική πολιτική που «παράλυνε» την εκδήλωση / αύξηση της ιδιωτικής ζήτησης για υπηρεσίες του 3ου τομέα • <u>Θεσμικά</u> - Έλλειψη κατάλληλης νομοθεσίας για αποδέσμευση των οργανισμών του Τρίτου Συστήματος (Τ.Σ.) από συμβατικές διαδικασίες - Επικάλυψη μεταξύ πολιτικών απασχόλησης και κοινωνικών πολιτικών υποστήριξης του 3ου τομέα	- Έλλειψη συστήματος ποιοτικού ελέγχου για τις κοινωνικές επιχειρήσεις • <u>Συντονισμός / Ανταγωνισμός</u> - Έλλειψη συντονισμού ή και ύπαρξη υπέρμετρου ανταγωνισμού μεταξύ οργανισμών που παρέχουν ίδια προϊόντα ή έχουν την ίδια πελατεία • <u>Πολιτιστικά</u> - Προτίμηση γραφειοκρατικής οργάνωσης από μονάδες παροχής κοινωνικών υπηρεσιών
ΕΙΔΙΚΑ	• <u>Πολιτιστικά</u> - Έλλειψη κουλτούρας (αντίληψης) για τον 3ο τομέα στην κοινωνία ως σύνολο • <u>Θεσμικά</u> - Έλλειψη σαφούς θεσμικής ρύθμισης πλαισίου/ προσδιορισμού του 3ου τομέα και των κοινωνικών επιχειρήσεων - Γραφειοκρατικά εμπόδια από το δημόσιο τομέα • <u>Ανταγωνισμός</u> - Αθέμιτος ανταγωνισμός από την άτυπη οικονομία	• <u>Πολιτιστικά</u> - Έλλειψη κουλτούρας (αντίληψης) για το Τρίτο Σύστημα (Τ.Σ.) (για τους σκοπούς και ρόλους) στους ίδιους τους οργανισμούς • <u>Διαχειριστικά / Διοικητικά</u> - Έλλειψη διαχειριστών για τις νέες οργανώσεις του Τρίτου Συστήματος (Τ.Σ.) - Δυσκολίες στην πρόσβαση σε χρηματικές πηγές, καθώς και στην εξασφάλιση επενδύσεων • <u>Υποστήριξη / Ανταγωνισμός</u> - Έλλειψη ισχυρών δομών υποστήριξης (τεχνικής, οργανωτικής, χρηματοπιστωτικής) - Ανταγωνισμός μεταξύ των παραδοσιακών και των νέων οργανισμών του Τρίτου Συστήματος (Τ.Σ.)

Πηγή: Προσαρμογές από τη μελέτη Borgaza C., Olabe A. & Greffe X. (1999), *Key sectors: Neighbourhood Social Services; Environment; and Culture, Sports and the Media*, University of Trento, Ιταλία, Fundacion Deixalles, Majorca and University of Paris 1 Pantheon, Γαλλία, mimeo.

Ερωτήσεις – Ασκήσεις ελέγχου γνώσεων

1^η Ερώτηση-Άσκηση ελέγχου γνώσεων

Συμπληρώστε στον παρακάτω πίνακα τα κενά

	Εξωτερικά	Εσωτερικά
ΓΕΝΙΚΑ	• -Υπερεκτίμηση του ρόλου της «αγοράς» και του «κράτους» ως τους καταλληλότερους θεσμούς για την αντιμετώπιση κοινωνικών και οικονομικών αναγκών • - Η πολύ σκληρή δημοσιονομική πολιτική που «παραλύει» την εκδήλωση / αύξηση της ιδιωτικής ζήτησης για υπηρεσίες του 3ου τομέα • <u>Θεσμικά</u> - Έλλειψη κατάλληλης νομοθεσίας για αποδέσμευση των οργανισμών του Τρίτου Συστήματος (Τ.Σ.) από συμβατικές διαδικασίες - Επικάλυψη μεταξύ πολιτικών απασχόλησης και κοινωνικών πολιτικών υποστήριξης του 3ου τομέα	• <u>Διαχειριστικά / Διοικητικά</u> - Έλλειψη προσφοράς εργατικού δυναμικού που να κατέχει τα κατάλληλα διαχειριστικά και επαγγελματικά προσόντα αναγκαία για την παροχή υπηρεσιών από τις επιχειρήσεις του 3ου τομέα - Έλλειψη συστήματος ποιοτικού ελέγχου για τις κοινωνικές επιχειρήσεις • - Έλλειψη συντονισμού ή και ύπαρξη υπέρμετρου ανταγωνισμού μεταξύ οργανισμών που παρέχουν ίδια προϊόντα ή έχουν την ίδια πελατεία • - Προτίμηση γραφειοκρατικής οργάνωσης από μονάδες παροχής κοινωνικών υπηρεσιών
ΕΙΔΙΚΑ	• <u>Πολιτιστικά</u> - Έλλειψη κουλτούρας (αντίληψης) για τον 3ο τομέα στην κοινωνία ως σύνολο • - Έλλειψη σαφούς θεσμικής ρύθμισης πλαισίου/	• <u>Πολιτιστικά</u> - Έλλειψη κουλτούρας (αντίληψης) για το Τρίτο Σύστημα (Τ.Σ.) (για τους σκοπούς και ρόλους) στους ίδιους τους οργανισμούς •

	προσδιορισμού του 3ου τομέα και των κοινωνικών επιχειρήσεων - Γραφειοκρατικά εμπόδια από το δημόσιο τομέα • - Αθέμιτος ανταγωνισμός από την άτυπη οικονομία	- Έλλειψη διαχειριστών για τις νέες οργανώσεις του Τρίτου Συστήματος (Τ.Σ.) - Δυσκολίες στην πρόσβαση σε χρηματικές πηγές, καθώς και στην εξασφάλιση επενδύσεων • <u>Υποστήριξη / Ανταγωνισμός</u> - Έλλειψη ισχυρών δομών υποστήριξης (τεχνικής, οργανωτικής, χρηματοπιστωτικής) - Ανταγωνισμός μεταξύ των παραδοσιακών και των νέων οργανισμών του Τρίτου Συστήματος (Τ.Σ.)
--	---	--

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κετζετσοπούλου, Μ. (2005) Κοινωνική Οικονομία-Εννοιολογικοί ορισμοί και υπάρχουσα κατάσταση, κ.π. Equal α' κύκλου, Αθήνα, Μελέτη υποβληθείσα στη Διαχειριστική Αρχή υπουργείου Απασχόλησης και στο Εθνικό Θεματικό Δίκτυο Κοινωνικής Οικονομίας.

Λέκκα, Σ. (2011) Κοινωνική Οικονομία και Επιχειρηματικότητα: Η περίπτωση της Ελλάδας, Θεσσαλονίκη, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Τμήμα Εφαρμοσμένης Πληροφορικής, μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία.

Χατζηκιάν, Γ. (2007) Κοινωνική οικονομία και ανάπτυξη της τοπικής απασχόλησης. Σε *Επιθεώρηση Εργασιακών Σχέσεων*, Απρίλιος-Μάιος-Ιούνιος 2007, Τεύχ. 46, σελ. 61-74